

<https://jrl.ui.ac.ir/?lang=en>

Journal of Research in Linguistics

E-ISSN: 2322-3413

18(2), 15-32

Received: 24.05.2025 Accepted: 30.08.2025

Research Paper

Effects of lifestyle and personality on the metaphorical understanding of temporal expressions by Sarhaddi Balochi speakers

Abbas Ali Ahangar*

Professor, Department of English Language and Literature, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran
ahangar@english.usb.ac.ir

Amir Ali Khoshkhounnejad

Assistant professor, Department of English Language Education, Farhangian University, Tehran, Iran
amirali.khoshkhounnejad@cfu.ac.ir

Abstract

In conceptual metaphor theory, abstract concepts are understood through concrete ones. Cognitive science has shown that time is metaphorically comprehended via spatial concepts. This study aimed to investigate the impact of lifestyle and personality traits as individual differences on the metaphorical understanding of temporal expressions in the dialect of Sarhaddi Balochi. These individual differences included lifestyle (student vs. employee), procrastination, conscientiousness, and extraversion. The present research was a causal-comparative (ex post facto) study comprising three experimental investigations. The design and execution of these studies adhered to Duffy and Feist's theoretical/methodological framework and relied on the temporal ambiguity paradigm of "next Wednesday's meeting" introduced by McGlone and Harding. The statistical population consisted of 330 (144 male and 186 female) Balochi-speaking undergraduate students and employees from the University of Sistan and Baluchestan. Data collected from the three experimental studies were analyzed using chi-square and independent samples t-tests. The statistical analysis indicated three independent variables, including the Sarhaddi Balochi participants' employment/educational status (student vs. employee), their levels of procrastination and conscientiousness, and the degree of extraversion among them, all of which had a statistically significant effect on the metaphorical interpretation of the ambiguous temporal expression of "next Wednesday's meeting". These findings also suggested that the individual differences under study played a key role in how people process and perceive time when encountering ambiguous metaphorical temporal expressions, such as "next Wednesday's meeting". Consequently, they could directly influence how abstract and fundamental concepts like time are mentally represented.

Keywords: Time Metaphor, Individual Differences, Moving Ego, Moving Time, Sarhaddi Balochi.

Introduction

Abstract concepts are not directly comprehended by the senses. According to conceptual metaphor theory, individuals try to comprehend these concepts through concrete concepts. For example, cognitive science has shown that time is metaphorically understood through space. In general, when thinking or talking about time, this is often done through two perspectives: Moving Ego Metaphor and Moving Time Metaphor. From the Moving Ego perspective, time is static and the observer moves towards time. However, in Moving Time perspective, time is understood as moving and the observer is static. The purpose of the present study was to investigate the effect of individual differences on the metaphorical understanding of temporal expressions in Sarhaddi Balochi Dialect. These differences included lifestyle differences (university students versus university staff), procrastination, conscientiousness, and extroversion.

---

*Corresponding author

Materials & Methods

In the present study, descriptive-analytical and causal-comparative (post-event) methods were adopted. The total statistical population of this research included 330 (144 males and 186 females) undergraduate Sarhaddi Balochi-speaking students and the staff members of the university of Sistan and Baluchestan. The reason for selecting Baloch undergraduate students and staff was their availability. Sarhaddi Balochi speakers were selected from the northern regions of Sistan and Baluchestan Province, including Zahedan and Khash. Three experiments were performed to do this study.

Please improve the language of the following text!

All of these experiments were done following Fisk and Duffy's method (2014) based on the ambiguous question of the *next Wednesday's meeting* as discussed by McGillon and Harding (1998). The results of these three experiments were analyzed using Chi-square and independent T-test.

Discussion of Results & Conclusion

The research findings showed that there was a relationship between the research variables as the following: (1) Lifestyle (student vs. staff) had a significant effect on the metaphorical comprehension of the ambiguous expression of the *next Wednesday's meeting*. (2) In addition, the procrastination and conscientiousness of Sarhaddi Balochi students had a significant effect on the metaphorical comprehension of the ambiguous expression of the *next Wednesday's meeting*, and (3) the extraversion of Sarhaddi Balochi students had a significant effect on the metaphorical comprehension of the ambiguous expression of the *next Wednesday's meeting*. The results of the first experiment indicated that the students tended to choose Ego Moving Perspective; therefore, they chose the Friday choice in response to the question of the *next Wednesday's meeting*. In contrast, the Baloch staff of the university inclined more to adopt Moving Time Perspective and preferred Monday in response to the question of the *next Wednesday's meeting*. Also, the results of the second experiment displayed that the participants, who adopted the Ego Moving Perspective (Friday response), showed a higher degree of procrastination and a lower degree of conscientiousness. In contrast, the participants, who chose the Moving Time Perspective (Monday response), revealed a lower degree of procrastination and a higher degree of conscientiousness. In the third experiment, it was assumed that the extroverted students were more compatible with the Ego Moving Perspective (Friday response) due to external motivations, as well as engaging and purposeful behaviors. In contrast, the introverted students were more attuned to passive and cautious behaviors with the Moving Time Perspective (Monday response). Moreover, the results indicated that although the use of metaphor was a universal feature shared by all humans, there were individual differences in how metaphors were employed and interpreted such that each person used metaphor in a "unique and deeply personal" way. As observed in the tests reviewed in this article, the factors influencing the interpretation of metaphor, including the metaphors themselves, consisted of both general elements shared across societies and elements that were highly personal and individual. Therefore, the combined impact of general and individual factors on the interpretation of spatio-temporal metaphors suggested that a comprehensive understanding of metaphor required grasping the "whole in the part and the part in the whole". Hence, integrating these factors within a coherent and comprehensive framework was essential. These findings were particularly significant as they demonstrated that individual differences in personality traits could directly influence the mental representation of abstract and fundamental concepts like time.

مقاله پژوهشی

تأثیر شیوه زندگی و شخصیت بر درک استعاره‌های عبارت‌های زمانی گویشوران بلوچی سرحدی

* عباسعلی آهانگر

** امیرعلی خوش خونزاد

چکیده

در نظریه استعاره مفهومی مفاهیم انتزاعی از طریق مفاهیم عینی درک می‌شوند. علوم شناختی نشان می‌دهد زمان به‌طور استعاره‌ای از طریق فضا قابل درک است. این پژوهش به بررسی تأثیر شیوه زندگی و شخصیت به‌عنوان تفاوت‌های فردی بر درک استعاره‌های عبارت‌های زمانی در گویش بلوچی سرحدی می‌پردازد. این تفاوت‌ها شامل تفاوت در شیوه زندگی (دانشجویی در مقابل کارمندی)، اهمال‌کاری، وظیفه‌شناسی و برون‌گرایی است. پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های علی-مقایسه‌ای یا پس‌رویدادی است که شامل اجرای سه مطالعه تجربی است. طراحی و اجرای این مطالعات با تبعیت از چارچوب نظری/روش شناختی دافی و فیست و با اتکا بر پارادایم ابهام زمانی «جلسه چهارشنبه بعد» که توسط مک‌گلون و هاردینگ معرفی شده است، انجام شد. جامعه آماری این پژوهش شامل ۳۳۰ (۱۴۴ مرد و ۱۸۶ زن) نفر از دانشجویان کارشناسی و کارمندان بلوچ سرحدی دانشگاه سیستان و بلوچستان بود. داده‌های حاصل از سه مطالعه تجربی با استفاده از آزمون‌های آماری خی‌دو و تی مستقل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد سه متغیر مستقل شامل (۱) وضعیت اشتغال/تحصیل مشارکت‌کنندگان (دانشجو در مقابل کارمند)، (۲) سطوح اهمال‌کاری و وظیفه‌شناسی مشارکت‌کنندگان، و (۳) میزان برون‌گرایی در میان آن‌ها، تأثیر آماری معناداری بر تفسیر استعاره‌های عبارت زمانی مبهم «جلسه چهارشنبه بعد» دارند. همچنین، این نتایج حاکی از آن بود تفاوت‌های فردی مورد بررسی نقشی کلیدی در نحوه پردازش و ادراک زمان در مواجهه با پرسش‌های استعاره‌ای مبهم زمانی مانند «جلسه چهارشنبه بعد» ایفا می‌کنند. پس می‌تواند به‌طور مستقیم بر نحوه بازنمایی ذهنی مفاهیم انتزاعی و بنیادین مانند زمان تأثیر بگذارند.

کلیدواژه‌ها: استعاره زمان، تفاوت‌های فردی، ناظر متحرک، زمان متحرک، بلوچی سرحدی

۱. مقدمه

یکی از پرسش‌های اصلی درباره‌ی ذهن انسان این است که ما چگونه می‌توانیم درباره‌ی چیزهایی که هرگز ندیده‌ایم یا لمس نکرده‌ایم بیندیشیم و چگونه می‌توانیم درباره‌ی حوزه‌ی ناملموسی مانند زمان استدلال کنیم (Feist & Duffy, 2023). نظریه‌های علوم شناختی نشان می‌دهند که بین بازنمایی مفهومی و ادراکی ارتباط وجود دارد (Lakoff and Johnson, 1980; Gibbs, 2011). براساس دیدگاه شناختی بدنمند^۱ تفکر انتزاعی بشر ریشه در تجربه حسی-حرکتی‌ای دارد که از ساختارها و حالت‌های درونی بدن در محیط فرهنگی و فیزیکی حاصل می‌شود (Barsalou, 2008). برای مثال، بازنمایی‌های ذهنی زمان از طریق تجربه عینی فضایی صورت می‌گیرد. علاوه بر این، درک حوزه‌های انتزاعی بسیاری از قبیل احساس، موقعیت اجتماعی، ویژگی‌های شخصیتی و غیره نیز به حوزه عینی فضا بستگی دارد (Lakoff and Johnson, 1980). از این رو، ممکن است این احتمال وجود داشته باشد که این حوزه‌ها از طریق طرح‌واره‌های فضایی مشترکی با زمان ارتباط داشته باشند. بنابراین، اگر مفاهیم انتزاعی مانند شخصیت یا زمان از طریق حوزه‌های عینی تری مانند فضا درک شوند، و نیز اگر چند حوزه انتزاعی بتوانند حوزه‌ی مبدأ واحدی داشته باشند، آنگاه می‌توان پیش‌بینی کرد که احتمال دارد بین حوزه‌های انتزاعی شخصیت و زمان ارتباط وجود داشته باشد.

برخی پژوهش‌های علوم شناختی و روانشناسی زبان نشان داده‌اند که درک استعاری زمان صرفاً به ساختارهای زبانی یا فرهنگی محدود نمی‌شود، بلکه متغیرهای فردی و شخصیتی نیز نقش تعیین کننده‌ای دارند (Hauser et al., 2009; Richmond et al., 2012). بر پایه این مطالعات، ویژگی‌هایی مانند اهمال کاری، وظیفه‌شناسی و برون‌گرایی می‌توانند نحوه انتخاب بین استعاره «ناظرمتحرک» و «زمان‌متحرک» را تغییر دهند. ازسوی دیگر، بیشتر پژوهش‌های پیشین در این حوزه بر زبان انگلیسی یا زبان‌های رایج دیگر متمرکز بوده‌اند و تاکنون پژوهشی جامعی در خصوص مفهوم‌سازی استعاری زمان در گویش بلوچی سرحدی انجام نشده است.

با توجه به آنچه بیان شد، می‌توان به بررسی تأثیر تفاوت‌های فردی شامل شیوه زندگی دانشجویی در مقابل کارمندی، اهمال کاری، وظیفه‌شناسی و برون‌گرایی بر درک استعاری عبارت‌های زمانی در گویش بلوچی سرحدی پرداخت. در این پژوهش، برای اولین بار به بررسی تأثیر این تفاوت‌های فردی بر درک استعاری عبارت‌های زمانی در این گویش پرداخته شده است.

گویش بلوچی سرحدی، زیرشاخه‌ای از بلوچی غربی است که در شرق ایران، در نواحی خراسان و گلستان و همچنین در نواحی جنوبی‌تر در سیستان و بخش‌های شمالی بلوچستان، اطراف زاهدان و خاش تکلم می‌شود. علاوه بر ایران، بلوچی غربی در منطقه مرو ترکمنستان، جنوب افغانستان و جنوب غربی پاکستان نیز گویشورانی دارد (Jahani & Korn, 2009).

پرسش‌های پژوهش حاضر عبارتند از: ۱- آیا بین کارمندان و دانشجویان بلوچی سرحدی در تعبیر استعاری عبارت‌های زمانی مبهم جلسه چهارشنبه بعد تفاوت معناداری وجود دارد؟ ۲- آیا در گویش بلوچی سرحدی بین اهمال کاری و وظیفه‌شناسی افراد و درک تعبیر استعاری عبارت‌های زمانی مبهم جلسه چهارشنبه بعد تفاوت معناداری وجود دارد؟ ۳- آیا در گویش بلوچی سرحدی بین برون‌گرایی افراد و درک تعبیر استعاری عبارت‌های زمانی مبهم جلسه چهارشنبه بعد تفاوت معناداری وجود دارد؟

بر اساس این پرسش‌ها، فرضیه‌های زیر بیان می‌شود: ۱- بین کارمندان و دانشجویان بلوچی سرحدی در تعبیر استعاری عبارت‌های زمانی مبهم جلسه چهارشنبه بعد تفاوت معناداری وجود دارد. ۲- در گویش بلوچی سرحدی بین اهمال کاری و وظیفه‌شناسی افراد و درک تعبیر استعاری عبارت‌های زمانی مبهم جلسه چهارشنبه بعد تفاوت معناداری وجود دارد. ۳- در گویش بلوچی سرحدی بین برون‌گرایی افراد و درک تعبیر استعاری عبارت‌های زمانی مبهم جلسه چهارشنبه بعد تفاوت معناداری وجود دارد.

۲. پیشینه پژوهش

نظام‌مندی و انسجام استعاره‌های «ناظرمتحرک»^۲ و «زمان‌متحرک»^۳ (برای مطالعه جزئیات این دو استعاره به بخش چارچوب نظری مراجعه شود) در زبان، انگیزه‌ای برای بررسی واقعیت‌های روان‌شناختی مرتبط با درک این دو استعاره در زبان‌های مختلف شده است. در یکی از

¹ embodied

² ego moving

³ time moving

پژوهش‌های بنیادین در این حوزه، **مک گلون و هاردینگ**^۱ (1998) الگوی جلسه چهارشنبه بعد^۲ را مطرح کردند. در این الگو، فرض بر این بود که درک استعاره به چارچوب فضازمانی خاصی (حرکت ناظر یا حرکت زمان) بستگی دارد که فرد در آن قرار گرفته است. مشارکین در این الگو با مجموعه‌ای از جمله‌های شامل استعاره ناظرمتحرک^۳ (We passed the deadline two days ago) و یا استعاره زمان‌متحرک^۴ (The deadline passed two days ago) برانگیخته شدند. پس از این برانگیختگی، شرکت کنندگان جمله هدف مبهم زیر را می‌خواندند:

1- The meeting originally scheduled for next Wednesday has been moved forward two days.^۵ (McGlone & Harding, 1998: 1214).

پس از آن، از شرکت کنندگان درخواست شد تا تعیین کنند جلسه جدید در چه روزی برگزار خواهد شد (دوشنبه یا جمعه). نتایج نشان داد که انتخاب پاسخ‌ها توسط شرکت کنندگان، همسو با نگرش غالب آن‌ها نسبت به مفهوم زمان صورت گرفته است. به بیان دقیق‌تر، افرادی که تحت تأثیر استعاره‌های «ناظرمتحرک» قرار گرفته بودند، عمدتاً عبارت «حرکت به سمت جلو» را از منظر حرکت خود (ناظر) تعبیر کرده و در نتیجه، گزینه «جمعه» را برگزیدند. در مقابل، شرکت کنندگانی که با استعاره‌های «زمان‌متحرک» برانگیخته شده بودند، گرایش بیشتری به تفسیر عبارت «حرکت به جلو» بر اساس حرکت زمان داشتند و از این رو، پاسخ «دوشنبه» را انتخاب نمودند.

برودیتسکی^۶ (2000) و **برودیتسکی و رمسکار**^۷ (2002) بر اساس یافته‌های **مک گلون و هاردینگ** (1998)، مجموعه‌ای از آزمایش‌ها را طراحی و اجرا نمودند. در این پژوهش‌ها، از شرکت کنندگان خواسته شد تا دو سناریوی فضایی را در ذهن خود مجسم کنند: نخست، حالتی که خود فرد به سمت یک شیء ثابت در حال حرکت است و دوم، وضعیتی که در آن یک شیء به طرف فرد حرکت می‌کند. بلافاصله پس از این تصویرسازی، شرکت کنندگان می‌بایست به پرسش «جلسه چهارشنبه بعد» پاسخ می‌دادند. با اتکا به نظریه‌ای که فهم ما از مفهوم زمان را مشتق از درک ما از مفهوم فضا می‌داند (Lakoff and Johnson, 1980; Lakoff, 1993)، این فرضیه شکل گرفت که تصور حرکت شخص به سوی یک هدف ثابت در فضای فیزیکی، با نگرش «ناظرمتحرک» در حوزه زمان مطابقت دارد. در مقابل، تصور حرکت یک شیء به سوی شخص در فضای فیزیکی، مشابه نگرش «زمان‌متحرک» در حوزه زمان تلقی می‌گردد. بر این مبنا، انتظار می‌رفت افرادی که از طریق سناریوی فضایی «ناظرمتحرک» تحریک شده‌اند در پاسخ به پرسش «جلسه چهارشنبه بعد»، گزینه «جمعه» را برگزینند. همچنین، پیش‌بینی می‌شد شرکت کنندگانی که در معرض سناریوی فضایی «شیء متحرک» قرار گرفته‌اند، نگرش «زمان‌متحرک» را اتخاذ نموده و پاسخ «دوشنبه» را انتخاب نمایند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که پاسخ‌های شرکت کنندگان به پرسش «جلسه چهارشنبه بعد» به طور نظام‌مند با نوع تحریک فضایی اعمال شده بر آن‌ها مرتبط است.

یافته‌های حاصل از این پژوهش‌های مقدماتی، منجر به ارائه طرواره‌های مفهومی جدیدی در حوزه بازنمایی ذهنی زمان شد، از جمله می‌توان به طرواره‌های فضایی غیراشاری توسط **کرانجک**^۸ (2006) و **نونز و همکاران**^۹ (2006)، طرواره‌های حرکت فضایی انتزاعی **مت‌لوک و همکاران**^{۱۰} (2011) و طرواره‌های حرکت خیالی اشاری-جهتی **مت‌لوک و همکاران** (2005) و **رمسکار** (2010) اشاره نمود. به عنوان مثال، **مت‌لوک و همکاران** (2005) و **رمسکار** (2010) مجموعه‌ای از آزمایش‌ها را به منظور بررسی این موضوع طراحی کردند که آیا تفکر پیرامون حرکت خیالی^{۱۱} همانند تفکر در مورد حرکت واقعی می‌تواند بر شیوه‌های ادراک و استدلال زمانی تأثیرگذار باشد یا خیر؟ در

¹ McGlone & Harding

² Next Wednesday Meeting Paradigm

^۳ دو روز پیش از مهلت مقرر گذشته‌ایم.

^۴ دو روز پیش مهلت مقرر گذشت.

^۵ جلسه چهارشنبه هفته آینده دو روز جلوتر موکول شد. این جلسه برای چه روزی برنامه‌ریزی شده است؟

⁶ Boroditsky

⁷ Ramscar

⁸ Kranjec

⁹ Núñez et al.

¹⁰ Matlock et al.

¹¹ Fictive motion

این مطالعات، شرکت کنندگان در ابتدا با یکی از دو گزاره مرتبط با حرکت خیالی (۲ و ۳) برانگیخته شدند. سپس، می‌بایست به پرسش جلسه چهارشنبه آینده پاسخ می‌دادند.

2-The road goes all the way to New York.¹

3- The road comes all the way from New York (McGlone & Harding, 1998: 1214).²

نتایج مطالعات مذکور نشان داد هنگامی که مشارکین با حرکت خیالی‌ای که از آنها دور می‌شود، برانگیخته می‌شوند، بیشتر تمایل دارند که پاسخ جمعه را انتخاب کنند، درحالی‌که هنگامی مشارکین حرکت خیالی‌ای که به آنها نزدیک می‌شود، برانگیخته می‌شوند، بیشتر تمایل دارند که پاسخ دوشنبه را انتخاب کنند.

پژوهشگران علوم شناختی به بررسی ارتباط میان ویژگی‌های فردی شرکت کنندگان، به‌ویژه درک آن‌ها از مفهوم زمان، و نحوه رفع ابهام از جملات زبانی با معنای ضمنی زمانی پرداختند. پژوهشی توسط **هوسر و همکاران**^۳ (2009) انجام شد که به بررسی پیوند میان حوزه‌های مفهومی انتزاعی «خشم» و «زمان» می‌پرداخت. با استناد به جنبه‌هایی از نظریه استعاره مفهومی، که بر اساس آن مفاهیم غیرملموس نظیر «خشم» یا «زمان» از طریق حوزه‌های ملموس‌تری مانند فضا فهمیده می‌شوند، **هوسر و همکاران** (2009) استدلال کردند که «خشم» و بازنمایی زمانی از نوع «ناظرمتحرک» دارای مبنای فضایی مشابهی هستند. یافته‌های آن‌ها نشان داد که در مواجهه با پرسش «جلسه چهارشنبه بعد»، شرکت کنندگانی که سطح بالاتری از ویژگی «خشمگین» را نشان می‌دادند، گرایش بیشتری به انتخاب پاسخ «جمعه» - که همسو با دیدگاه «ناظرمتحرک» است - داشتند. به عبارت دیگر، نحوه بازنمایی زمان در ذهن افراد تحت تأثیر ویژگی شخصیتی «خشم» قرار می‌گیرد. در نهایت، **هوسر و همکاران** (2009) چنین استنباط کردند که ویژگی‌های شخصیتی متفاوت افراد می‌تواند بر فرایندهای استدلال زمانی افراد تأثیرگذار باشد.

ریچموند و همکاران^۴ (2012) به بررسی ارتباط میان احساس عاملیت فردی و نحوه نگرش به زمان پرداختند. فرضیه محوری این پژوهش آن بود که افرادی با سطح بالاتری از خودکارآمدی و احساس کنشگری، تمایل زمانی بیشتری به اتخاذ دیدگاه «ناظرمتحرک» در مواجهه با مسائل دارند. در همین پژوهش (مطالعه ۳)، **ریچموند و همکاران** (2012) بر تفاوت‌های فردی در تجربه‌های عاطفی و ارتباط آن با دیدگاه‌های زمانی متمرکز شدند. آن‌ها دریافتند مشارکین با دیدگاه ناظرمتحرک نسبت به مشارکین با دیدگاه زمان‌متحرک میزان شادی بیشتری را نشان می‌دهند. در مقابل، مشارکینی که دیدگاه زمان‌متحرک را اتخاذ کردند، میزان اضطراب و افسردگی بیشتری نسبت به مشارکین با دیدگاه ناظرمتحرک داشتند.

دافی و فیست^۵ (2014) رابطه تفاوت‌های فردی به طور مشخص اهمال‌کاری و وظیفه‌شناسی و دیدگاه افراد نسبت به مقوله زمان را در زبان انگلیسی بررسی کردند. بدین منظور، **دافی و فیست** (2014) از پرسش‌نامه وظیفه‌شناسی و اهمال‌کاری **تاکمن** (1991) و پرسش مبهم جلسه چهارشنبه بعدی **مک‌گلون و هاردینگ** (1998) استفاده کردند. نتایج نشان داد مشارکین با دیدگاه زمان‌متحرک (پاسخ دوشنبه) نسبت به مشارکین با دیدگاه ناظرمتحرک (پاسخ جمعه) تفاوت نمرات معناداری را برای وظیفه‌شناسی کسب کردند.

در مطالعه دیگری **دافی، فیست و مک‌کارتی**^۶ (2014) به بررسی ارتباط میان رفتارهای زمان‌مند عینی و نحوه رفع ابهام از عبارات زمانی پرداختند. در این راستا، نگرش زمانی شرکت کنندگانی که به طور معمول در موعد مقرر در قرار ملاقات‌های خود حاضر می‌شدند، با نگرش زمانی افرادی که اغلب با تأخیر مواجه می‌شدند، مورد مقایسه قرار گرفت. یافته‌های این تحقیق آشکار ساخت که افرادی که به طور معمول در انجام تعهدات خود تأخیر داشتند، گرایش بیشتری به اتخاذ دیدگاه «زمان‌متحرک» در مقابل دیدگاه «ناظرمتحرک» نشان می‌دادند. این نتایج، پیوندی احتمالی میان الگوهای رفتاری مرتبط با زمان و نحوه ادراک و تفسیر مفاهیم زمانی را برجسته می‌سازد.

^۱ این جاده تا نیویورک امتداد دارد.

^۲ این جاده از نیویورک سرچشمه می‌گیرد.

^۳ Hauser et al.

^۴ Richmond et al.

^۵ Duffy & Feist

^۶ McCarthy

لی و کاو^۱ (2019) به بررسی نقش وظیفه‌شناسی در فضا‌سازی ضمنی مقوله زمان پرداختند. بدین منظور، در سه مطالعه آزمایشگاهی و میدانی میزان وظیفه‌شناسی دانش‌آموزان و غیردانش‌آموزان بزرگسال اندازه‌گیری شد. نتایج این مطالعه حاکی از آن بود که نسبت وظیفه‌شناسی مشارکینی که زمان را روبه‌جلو مفهوم‌سازی می‌کنند به کسانی که زمان را روبه‌عقب مفهوم‌سازی می‌کنند، بیشتر است. به عبارت دیگر، وظیفه‌شناسی بر مفهوم‌سازی فضایی زمان تأثیر گذار بوده است.

زنگ^۲ و همکاران (2019) تأثیر ظرفیت رویداد و حالت‌های عاطفی بر درک استعاری زمان را مطالعه نمودند. هدف این پژوهش (۱) تعیین نقش انگیزه و احساس در درک دیدگاه استعاره زمان و (۲) بررسی انسجام پرسش مبهم زمانی در زبان چینی بود. بدین منظور، دو آزمون بر اساس پرسش **مک‌گلون و هاردینگ** (1998) و طرحواره تصویری حرکت زمان طراحی برای ۷۰۲ آزمودنی چینی‌زبان شد. نتایج نشان داد ظرفیت عاطفی (ترغیب و اجتناب) رویدادهای آینده می‌تواند بر انتخاب دیدگاه زمانی افراد تأثیر گذار باشد.

لی و کاو (2020) به بررسی تجربی ارتباط میان یک ویژگی شخصیتی (خوش‌بینی سرشتی) و یکی از سازوکارهای بنیادین شناخت انسان (بازنمایی ذهنی زمان در فضا) پرداخته‌اند. این مطالعه در چارچوب نظریه‌های شناخت بدنمند و استعاره مفهومی (Lakoff & Johnson, 1980) قرار دارد که بر اساس آن‌ها، مفاهیم انتزاعی مانند زمان اغلب از طریق مفاهیم دیگری مانند فضا درک می‌شوند، به طوری که آینده معمولاً با فضای «پیش رو» و گذشته با فضای «پشت سر» نگاشت می‌شود. هدف اصلی این پژوهش، تعیین این موضوع بود که چگونه خوش‌بینی به عنوان یک تمایل پایدار به انتظار نتایج مثبت در آینده، بر این نگاشت فضایی-زمانی تأثیر می‌گذارد. در این مطالعه، پژوهشگران ابتدا سطح خوش‌بینی سرشتی شرکت‌کنندگان را با استفاده از ابزارهای روان‌سنجی استاندارد اندازه‌گیری کردند. سپس، از طریق یک سری تکالیف شناختی دقیق، به ارزیابی ارتباط ضمنی و قدرت تداعی بین مفاهیم زمانی (مانند کلمات مرتبط با آینده یا گذشته) و جهت‌گیری‌های فضایی (مانند پاسخ‌دهی به محرک‌هایی در جلو یا عقب) پرداختند. این روش‌ها امکان سنجش کمی و کیفی نحوه بازنمایی زمان در امتداد محور سهمی^۳ و ارتباط آن با سطح خوش‌بینی افراد را فراهم آوردند. نتایج تحلیل‌های آماری به طور واضح نشان داد که ارتباط مثبت و معناداری بین سطح خوش‌بینی و میزان قدرت تداعی مفهوم «آینده» با فضای «پیش رو» وجود دارد. به عبارت دیگر، افراد با سطح خوش‌بینی بالاتر، به طور قابل توجهی پیوند قوی‌تری بین آینده و فضای جلوی خود در مقایسه با افراد با خوش‌بینی پایین‌تر نشان دادند.

وانگ^۴ و همکاران (2023)، در مطالعه‌ای محوری با هدف بررسی تأثیر توأمان راهبردهای تاریخچه زندگی و تمرکز زمانی بر تصمیم‌گیری بین‌زمانی انجام دادند. این پژوهش در مطالعه اول خود، با استفاده از روش پرسشنامه‌ای، به کاوش اولیه رابطه همبستگی بین تمرکز زمانی و ترجیحات تصمیم‌گیری بین‌زمانی پرداخت. نتایج این بخش نشان داد که تمرکز زمانی با ترجیحات بین‌زمانی افراد مرتبط است؛ و مشخص شد که هرچه افراد تمرکز بیشتری بر آینده داشتند، نرخ تنزیل^۵ زمانی آن‌ها بالاتر بود (یعنی تمایل بیشتری به انتخاب پاداش‌های فوری و کوچک‌تر نشان می‌دادند که معمولاً به عنوان تکانشگری بیشتر تفسیر می‌شود). مطالعه دوم این پژوهش، با استفاده از یک طرح آزمایشی، به بررسی اثر مشترک تمرکز زمانی و راهبرد تاریخچه زندگی بر تصمیم‌گیری بین‌زمانی پرداخت. در این مطالعه، تمرکز زمانی افراد با راهبردهای تاریخچه زندگی متفاوت (سریع و آهسته) به صورت آزمایشی دستکاری شد. نتایج این بخش پیچیدگی بیشتری را آشکار ساخت: دستکاری تمرکز زمانی بر ترجیحات تصمیم‌گیری بین‌زمانی افراد با راهبرد سریع تأثیر گذار بود. به‌طور خاص، زمانی که تمرکز آن‌ها به سمت آینده سوق داده شد، تمایل بیشتری به انتخاب پاداش کوچک و کوتاه‌مدت نشان دادند، اما زمانی که تمرکزشان به سمت گذشته معطوف شد، تمایل بیشتری به انتخاب پاداش بزرگ و بلندمدت از خود بروز دادند. در مقابل، این دستکاری تمرکز زمانی هیچ تأثیر معناداری بر ترجیحات تصمیم‌گیری بین‌زمانی افراد با راهبرد آهسته نداشت و انتخاب‌های آن‌ها پایدار باقی ماند.

¹ Li & Cao

² Zheng

³ Sagittal axe

⁴ Wang

⁵ Temporal discounting

۳. چارچوب نظری پژوهش

در پژوهش‌های پیرامون نظریه استعاره مفهومی^۱ باور بر این است که استعاره نه صرفاً ابزاری بلاغی بلکه روشی برای اندیشیدن نیز است (Lakoff and Johnson, 1980; Lakoff, 1993). براساس این نظریه، هنگامی زبان استعاری درک می‌شود که بین حوزه مبدأ و مقصد رابطه تعاملی وجود داشته باشد. در این رابطه، زبان‌شناسان مدت زمان زیادی است که متوجه شده‌اند در زبان‌ها و فرهنگ‌های مختلف گرایش قوی برای صحبت در مورد مفاهیم زمانی از طریق واژه‌های فضایی وجود دارد (Clark, 1973; Yu, 1998; Evans, 2004; Moore, 2014; Huumo, 2017).

زمان یکی از مهمترین مفاهیم در زندگی روزانه ما است که از طریق مفهوم عینی فضا درک می‌شود. مطالعات متعددی نشان داده‌اند که استعاره‌های فضا-زمان به طور گسترده در فرهنگ‌ها و زبان‌های مختلفی استفاده می‌شود (Santiago et al., 2007; Casasanto, 2008) سه محور فضایی اغلب در استعاره‌های فضا-زمان استفاده می‌شود که عبارتند از: محور جلو-عقب، محور بالا-پایین و محور چپ-راست (Boroditsky, 2000; Chen, 2007). محور جلو-عقب را می‌توان برای بازنمایی حرکت در زمان استفاده نمود. در محور جلو-عقب دو دیدگاه در خصوص استعاره‌های فضا-زمان وجود دارد. این دو دیدگاه حرکتی نسبی بین ناظر و زمان را یا به صورت ناظرمتحرک یا به صورت زمان‌متحرک توصیف می‌کنند (Boroditsky, 2000; Gentner et al., 2002). وجه اشتراک این دو دیدگاه این است که آینده در جلوی ناظر قرار دارد و گذشته در جهت عقب ناظر قرار می‌گیرد. همچنین، لحظه حال با موقعیت ناظر در فضا منطبق است. تفاوت بین این دو دیدگاه این است که از دیدگاه ناظرمتحرک، ناظر در حال حرکت است، ولی در دیدگاه زمان‌متحرک، زمان به صورت یک جریان یا رویداد متحرک در نظر گرفته می‌شود. (Boroditsky, 2000) (جمله ۴).

۴- ما داریم به مهلت مقرر نزدیک می‌شویم.

در دیدگاه ناظرمتحرک، زمان به عنوان مکانی ثابت یا ناحیه‌ای محصور در فضا مفهوم‌سازی می‌شود و از طریق حرکت ناظر است که گذر زمان درک می‌گردد (Evans & Green, 2006: 85). الگوی ناظرمتحرک در شکل (۱) نمایش داده شده است.

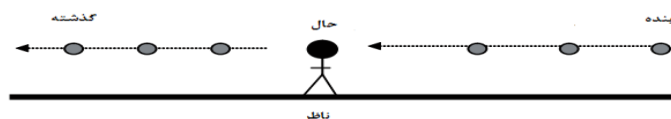
شکل ۱- الگوی ناظرمتحرک (Evans & Green, 2006: 85)

Figure 1- Moving Ego perspective (Evans & Green, 2006: 85)

در مقابل، در دیدگاه زمان‌متحرک، زمان همانند رودخانه‌ای است که رویدادها در حال حرکت از آینده به اکنون هستند (Boroditsky, 2000) (جمله ۵).

۵- مهلت مقرر دارد فرا می‌رسد.

در الگوی زمان‌متحرک تجربه‌گری وجود دارد که ناظر نامیده می‌شود و موقعیت او نشان‌دهنده «حال» است. در این الگو، ناظر ثابت است و لحظه‌ها و رویدادهای زمانی به عنوان اشیایی در حال حرکت مفهوم‌سازی می‌شوند. این اشیاء از آینده به سمت ناظر حرکت می‌کنند و با گذر از او به گذشته می‌روند. این حرکت سبب گذر زمان می‌شود (Evans & Green, 2006: 84). این الگو در شکل (۲) ارائه شده است.

شکل ۲- الگوی زمان‌متحرک (Evans & Green, 2006: 85)

Figure 2- Moving Time perspective (Evans & Green, 2006: 85)

¹ Conceptual Metaphor Theory

برای این دو استعاره مکانی-زمانی، مکان «ناظر» نقطه ارجاع^۱ را مشخص می‌کند. نقطه ارجاع مکانی است که به زمان کنونی مربوط می‌شود و به طور استعاره‌ای تجربه زمان حال را نشان می‌دهد؛ بنابراین، استعاره‌های ناظرمتحرک و زمانمتحرک، زمان اشاری^۲ را معرفی می‌کنند و با روابط زمان گذشته/حال سازگار هستند. اصطلاح «زمان اشاری» به زمان حال گوینده اشاره دارد که به عنوان نقطه مرجع برای سازماندهی سایر زمان‌ها (گذشته و آینده) در گفتار عمل عمل می‌کند (Duffy & Feist, 2014: 2).

۴. روش پژوهش

این پژوهش با رویکرد علی-مقایسه‌ای یا پس‌رویدادی به انجام شد و شامل سه آزمایش مجزا بود. طراحی تمامی این آزمایش‌ها با اقتباس از پژوهش دافی و فیست (2014) صورت گرفته و همگی بر مبنای پرسش مبهم «جلسه چهارشنبه بعد» که توسط مک‌گلون و هاردینگ (1998) مطرح شده، استوار هستند. این پرسش مبهم را به منظور تبیین تمایزات موجود میان دو نگرش «ناظرمتحرک» و «زمانمتحرک» معرفی شد. در این پژوهش، پرسش مذکور به گویش بلوچی سرحدی ترجمه و در قالب پرسشنامه در اختیار شرکت‌کنندگان قرار گرفت. به منظور ارزیابی پایایی درونی^۳ خرده‌آزمون‌های به کار رفته در این مطالعه، با توجه به ماهیت پرسشنامه، از ضریب آلفای کرونباخ^۴ استفاده شد که مقدار آن ۰.۷۷ محاسبه گردید. همچنین، برای تعیین روایی ابزار پژوهش، از روش روایی محتوای بهره گرفته شد. به این منظور، پرسشنامه تدوین شده در اختیار متخصصان و اساتید مرتبط با موضوع تحقیق قرار گرفت و از دیدگاه ایشان، این ابزار برای سنجش متغیرهای مورد نظر پژوهش مناسب تشخیص داده شد. مقدار آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه نیز ۰.۷۶ به دست آمد که نشان‌دهنده سطح بالای پایایی آن است. تفاوت‌های فردی مورد بررسی در این پژوهش شامل تفاوت در شیوه زندگی (دانشجویی در مقابل کارمندی)، اهمال کاری، وظیفه‌شناسی و برون‌گرایی بود.

۴-۱. آزمایش اول

۴-۱-۱. مشارکین

جامعه آماری این آزمایش شامل ۱۵۷ نفر از کارکنان و دانشجویان بلوچ سرحدی دانشگاه سیستان و بلوچستان بود. از این تعداد، ۵۹ نفر از کارکنان و ۹۸ نفر دانشجو بودند. دامنه سنی کارکنان بین ۳۰ تا ۵۸ سال با میانگین ۳۷ سال، و دامنه سنی دانشجویان بین ۱۹ تا ۳۰ سال با میانگین ۲۳ سال بود. تمامی گویش‌وران بلوچی سرحدی شرکت‌کننده در این مطالعه، ساکن مناطق زاهدان و خاش بودند.

۴-۱-۲. ابزار و مواد آزمودنی

برای انجام آزمایش اول مشارکین در محیط‌های مختلف دانشگاه سیستان و بلوچستان مانند کتابخانه‌ها، بوفه‌ها و مراکز کپی انتخاب شدند. سپس، به آنها پرسش‌نامه پرسش مبهم جلسه چهارشنبه بعد ارائه شد. علاوه بر این، پرسش‌نامه اطلاعات دموگرافیک مشارکین یعنی سن، جنسیت، زبان بومی، ملیت، شغل سطح تحصیلات نیز خواسته شد. دستورالعمل زیر در بالای هر پرسش‌نامه وجود داشت: لطفاً پرسش زیر را بخوانید و به آن جواب دهید. زمان زیادی صرف فکر کردن به این پرسش نکنید، همچنین، جواب‌تان را تغییر ندهید. من علاقه‌مند به واکنش اولیه شما هستم.

4- degæ hæptægi tʃarʃamme pæ do ruəʃ deimtær heftæg butæ. hænnu ie dʒælæsæ pæ tʃe ruəʃi bærnæmæritʃi butæ.

جلسه چهارشنبه هفته آینده دو روز به جلو برده شده است. این جلسه برای چه روزی برنامه‌ریزی شده است؟

(ب) جمعه

(الف) دوشنبه

¹ reference point

² deictic time

³ Internal Consistency Reliability

⁴ Cronbach's Alpha

داده‌های جمع‌آوری شده از این آزمایش با استفاده از آزمون همخوانی خی دو تجزیه و تحلیل شدند. تمام موارد محاسباتی با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۱ انجام شد.

۴-۲. آزمایش دوم

۴-۲-۱. مشارکین

جامعه آماری این آزمایش شامل ۵۶ نفر از دانشجویان مقطع کارشناسی بلوچ سرحدی دانشگاه سیستان و بلوچستان بود. از میان شرکت‌کنندگان، ۱۶ نفر مرد و ۴۰ نفر زن بودند. دامنه سنی آزمودنی‌ها بین ۱۸ تا ۳۲ سال قرار داشت و میانگین سنی آن‌ها ۲۲ سال بود. تمامی شرکت‌کنندگان، که گویش‌ور بلوچی سرحدی بودند، از مناطق شمال استان سیستان و بلوچستان، از جمله زاهدان و خاش انتخاب شده بودند.

۴-۲-۲. ابزار و مواد آزمودنی

برای انجام آزمایش دوم پرسش‌نامه‌ای سه بخشی به مشارکین ارائه شد. بخش اول پرسش‌نامه شامل اطلاعات دموگرافیک مشارکین یعنی سن، جنسیت، زبان بومی، ملیت، شغل و سطح تحصیلات بود. برای بخش دوم پرسش‌نامه، اهمال‌کاری دانشجویان از طریق ۱۶ عبارت پرسش‌نامه اهمال‌کاری تاکمن (1991) و وظیفه‌شناسی با ۱۲ عبارت (۵، ۱۰، ۱۵، ۲۰، ۲۵، ۳۰، ۳۵، ۴۰، ۴۵، ۵۰، ۵۵، ۶۰) پرسش‌نامه پنج عامل اصلی شخصیت^۱ سنجیده شد. برای ارزیابی و سنجش میزان تعلل یا اهمال‌کاری، از پرسشنامه استاندارد تاکمن (1991) بهره گرفته شد. این ابزار، مقیاسی ۱۶ ماده‌ای از نوع خودگزارشی است که بر اساس طیف لیکرت^۲ طراحی شده و نمره بالاتر در آن، نشان‌دهنده تعلل بیشتر است. تاکمن پایایی این پرسشنامه را ۰.۸۶ گزارش کرده است. همچنین، در پژوهش کاظمی و همکاران (۱۳۸۹)، ضریب آلفای کرونباخ برای این پرسشنامه ۰.۷۱ به دست آمد که حاکی از اعتبار بالای آن است. از آنجا که پرسشنامه استاندارد برای سنجش عوامل مؤثر بر تعلل در دسترس نبود، کاظمی و همکاران (۱۳۸۹) پس از بررسی مستندات و تحقیقات پیشین در زمینه تعلل و همچنین انجام مصاحبه‌های اولیه و نظرسنجی از متخصصان و اساتید، عوامل مؤثر بر تعلل را شناسایی کردند. این عوامل ابتدا در قالب ۴۰ عامل جزئی دسته‌بندی شدند. سپس، پس از کسب اجماع نظر ۱۵ نفر از اساتید و متخصصان، نهایتاً در قالب ۲۰ عامل فرعی و سه طبقه اصلی طبقه‌بندی شدند:

- عوامل فردی: شامل سؤالات ۱ تا ۷
- عوامل سازمانی: شامل سؤالات ۸ تا ۱۵
- عوامل محیطی: شامل سؤالات ۱۶ تا ۲۰

این عوامل نیز با مقیاس لیکرت مورد سنجش قرار گرفتند. روایی محتوایی این بخش از پرسشنامه با نظرخواهی از متخصصان و اساتید تأیید شد. همچنین، پایایی آن از طریق ضریب آلفای کرونباخ مورد تأیید قرار گرفت. پرسشنامه کوتاه‌شده پنج عامل بزرگ شخصیت (NEO-FFI)، شامل ۶۰ سؤال است و به منظور سنجش پنج عامل اصلی شخصیت به کار می‌رود. این پرسشنامه (NEO-FFI) در سال ۱۹۸۵ توسط مک کری و کاستا بر روی ۲۰۸ دانشجوی آمریکایی اجرا شد. نتایج، ضرایب اعتباری بین ۰.۷۵ تا ۰.۸۳ را در یک بازه زمانی سه ماهه نشان داد. اعتبار بلندمدت این پرسشنامه نیز مورد ارزیابی قرار گرفته است؛ یک مطالعه ۶ ساله بر روی مقیاس‌های روان‌رنجوری و برون‌گرایی، ضرایب اعتباری بین ۰.۶۸ تا ۰.۸۳ را هم در گزارش‌های خودی و هم در گزارش‌های زوجین نشان داده است. همچنین، ضریب اعتبار برای دو عامل سازگاری و باوجدانی در یک بازه دو ساله، به ترتیب ۰.۷۹ و ۰.۶۳ به دست آمده است. در انتها، پرسش مبهم جلسه چهارشنبه بعد (جمله ۴) به مشارکین داده شد.

۴-۳. آزمایش سوم

^۱ NEO

^۲ Likert Scale

۱-۳-۴. مشارکین

جامعه آماری این آزمایش را ۱۱۷ شامل دانشجویان مقطع کارشناسی بلوچ سرحدی دانشگاه سیستان و بلوچستان تشکیل بودند. از میان شرکت کنندگان، ۶۹ نفر مرد و ۴۸ نفر زن بودند. سن آزمودنی‌ها بین ۱۸ تا ۲۴ سال و میانگین سنی آن‌ها ۲۱ سال بود. تمامی این گویش‌وران بلوچی سرحدی، ساکن شهرهای زاهدان و خاش بودند.

۲-۳-۴. ابزار و مواد آزمودنی

در آزمایش سوم، یک پرسشنامه چهاربخشی به کار گرفته شد. بخش نخست این پرسشنامه شامل اطلاعات جمعیت‌شناختی شرکت کنندگان نظیر سن، جنسیت، زبان بومی، ملیت، شغل و سطح تحصیلات بود. برای بخش دوم پرسش‌نامه، مشارکین یک تکلیف ارزیابی پذیرفتنی^۱ را تکمیل می‌کردند که شامل شش جفت عبارت زمانی بود. این شش جمله در قالب پرسش‌نامه طراحی گردید. مشارکین با مجموعه‌ای از جمله‌ها که یا شامل استعاره ناظرمتحرک (جمله‌های ۵، ۷، ۹) و یا استعاره زمان‌متحرک (جمله‌های ۶، ۸، ۱۰) هستند، برانگیخته شدند.

5- *mofma be morom-e mah-a dar-in næzdik-æ bæ-in*

«ما داریم به ماه محرم نزدیک می‌شویم.»

6- *morom-e mah nazdik-a bi:t*

«ماه محرم نزدیک می‌شود.»

7- *mofma be vayeʔi vaxt-a ræss-in*

«ما به زمان واقعی می‌رسیم.»

8- *vayeʔi væxt-a ræss-i:t*

«زمان واقعی فرا می‌رسد.»

9- *mofma fæ mokærrær-e mohlæt-a gwæst-in*

«ما از مهلت مقرر عبور کردیم.»

10- *mokærrær-e mohlæt gwæst*

«مهلت مقرر گذشت.»

این جمله‌ها یا شامل استعاره ناظرمتحرک (مانند «مُشما به مُرم ماها دارن نزدیک بین») و یا استعاره زمان‌متحرک (از قبیل «مُرم ماه نزدیک بیت») بود. این جفت جمله‌ها در قالب طیف لیکرت سه امتیازی به مشارکین ارائه شد. مشارکین باید میزان مطلوب بودن این جفت جملات را انتخاب می‌کردند. امتیاز ۱- برای پاسخ جمله زمان‌متحرک، امتیاز صفر برای پاسخ هر دو جمله ناظرمتحرک و زمان‌متحرک و امتیاز ۱ برای جمله حاوی ناظرمتحرک معین شد. هدف از گنجاندن این تکلیف این بود که اطمینان حاصل شود در عبارت‌های زمانی غیرمبهم هم چارچوب نحوی مربوط به الگوی ناظرمتحرک و هم الگوی زمان‌متحرک برای مشارکین قابل قبول باشد. به عبارت دیگر، هیچ کدام از دو جمله ناظرمتحرک و زمان‌متحرک برای مشارکین اولویت نداشته باشد. در بخش سوم پرسش‌نامه میزان برون‌گرایی مشارکین با استفاده از ۱۲ عبارت (۲، ۷، ۱۲، ۲۷، ۳۲، ۳۷، ۴۲، ۴۷، ۵۲، ۵۷) فرم کوتاه‌شده پرسش‌نامه پنج عامل اصلی شخصیت اندازه‌گیری گردید. بخش آخر پرسش‌نامه شامل پرسش مبهم جلسه چهارشنبه بعد (جمله ۴) بود.

۵. توصیف و تحلیل داده‌ها

برای بررسی فرضیه ۱ پژوهش مبنی بر وجود تفاوت معنادار بین کارمندان و دانشجویان بلوچ سرحدی در درک استعاری عبارت‌های زمانی مبهم جلسه چهارشنبه آینده از آزمون همخوانی خی دو استفاده شد. نتایج حاصل در جدول (۱) ارائه شده است.

¹ acceptability judgment task

جدول ۱- مقایسه پاسخ «دوشنبه» و «جمعه» بین کارمندان و دانشجویان**Table 1- Comparison of "Monday" and "Friday" responses between employees and students.**

	روز دوشنبه	روز جمعه	خی دو	درجه	P
ازادی					
کارمندان	۶۲/۷	۳۷/۳	۴/۶۷۹	۱	۰/۰۰۲
دانشجویان	۴۴/۹	۵۵/۱			

همان‌طور که جدول (۱) نشان می‌دهد، توزیع فراوانی انتخاب روزهای دوشنبه و جمعه میان دو گروه کارکنان و دانشجویان از نظر آماری متفاوت است ($p < 0/05$, $df=1$, $x^2=4/679$). این یافته فرضیه ۱ پژوهش را تأیید می‌کند که بر وجود تفاوت معنادار میان کارکنان و دانشجویان بلوچ سرحدی در درک استعاری عبارات زمانی مبهم (مانند «جلسه چهارشنبه آینده») تأکید دارد. به این ترتیب، می‌توان نتیجه گرفت که کارکنان تمایل بیشتری به انتخاب پاسخ «دوشنبه» دارند، در حالی که دانشجویان بیشتر مایل به انتخاب پاسخ «جمعه» هستند.

برای بررسی فرضیه ۲ پژوهش مبنی بر وجود تفاوت معنادار بین اهمال‌کاری و وظیفه‌شناسی و درک استعاری عبارات زمانی مبهم جلسه چهارشنبه آینده در گویش بلوچی سرحدی از آزمون همخوانی خی دو استفاده شد. برخی از شاخص‌های توصیفی مربوط به اهمال‌کاری بین دو گروه مشارکین با پاسخ جمعه و پاسخ دوشنبه در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول ۲- برخی شاخص‌های توصیفی مربوط به اهمال‌کاری آزمودنی‌ها**Table 2- Some descriptive indices related to the procrastination of the participants**

فراوانی	میانگین	انحراف معیار
روز دوشنبه	۲۶	۳۴/۱۷
روز جمعه	۳۰	۳۶/۶۴
		۱/۹۷

همچنان‌که در جدول (۲) مشاهده می‌شود، میانگین نمرات اهمال‌کاری مشارکین با پاسخ جمعه (دیدگاه ناظر متحرک) بیشتر است. به‌منظور بررسی این موضوع که آیا تفاوت مشاهده‌شده بین میانگین‌ها از نظر آماری معنادار است یا خیر، از آزمون t مستقل برای مقایسه نمونه‌های مستقل استفاده و نتایج به شرح جدول (۳) ارائه شده است.

جدول ۳- آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین اهمال‌کاری و پاسخ «دوشنبه» و «جمعه»**Table 3- Independent samples t-test to compare the mean procrastination and responses of "Monday" and "Friday"**

مقیاس	F	T	Df	P
اهمال‌کاری	۱/۳۲۲	۳/۴۴۶	۵۴	۰/۰۰۰

همچنان‌که از جدول (۳) آشکار می‌شود، بین میانگین نمرات اهمال‌کاری مشارکین با پاسخ جمعه و دوشنبه تفاوت معناداری وجود دارد ($p < 0/05$, $t(54)=3/446$). از این رو، می‌توان گفت کسانی که اهمال‌کاری بیشتری را نشان می‌دهند، ترجیح می‌دهند دیدگاه ناظر متحرک (پاسخ جمعه) را انتخاب کنند.

افزون‌بر این، برخی از شاخص‌های توصیفی حاصل از اجرای پرسش‌نامه وظیفه‌شناسی مشارکین با پاسخ‌های جمعه و دوشنبه در جدول (۴) ارائه شده است.

جدول ۴- برخی شاخص‌های توصیفی مربوط به وظیفه‌شناسی آزمودنی‌ها**Table 4- Some descriptive indices related to the conscientiousness of the participants.**

انحراف معیار	میانگین	فراوانی	
۶/۷۷	۳۳/۴۸	۲۵	روز جمعه
۱۰/۲۷	۳۹/۷۵	۳۱	روز دوشنبه

مطابق با جدول شماره (۴)، میانگین نمرات وظیفه‌شناسی مشارکین با پاسخ دوشنبه بیشتر از میانگین وظیفه‌شناسی مشارکین با پاسخ جمعه است. به منظور بررسی این موضوع که آیا تفاوت مشاهده شده بین میانگین‌ها از نظر آماری معنادار است یا خیر، از آزمون t مستقل برای مقایسه نمونه‌های مستقل استفاده و نتایج به شرح جدول (۵) ارائه شده است.

جدول ۵- آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین وظیفه‌شناسی و پاسخ «دوشنبه» و «جمعه»**Table 5- Independent samples t-test to compare the mean conscientiousness and responses of "Monday" and "Friday".**

مقیاس	F	T	Df	P
وظیفه‌شناسی	۰/۸۶۳	۲/۲۲۹	۵۴	۰/۰۰۰

همان گونه که جدول (۵) نشان می‌دهد، بین میانگین نمرات وظیفه‌شناسی مشارکین با پاسخ دوشنبه و جمعه تفاوت معناداری وجود دارد ($p < 0/05$, $t(54) = 0/863$). از این رو، فرضیه ۲ پژوهش مبنی بر وجود تفاوت معنادار بین اهمال کاری و وظیفه‌شناسی افراد و درک استعاره عبارت‌های زمانی مبهم جلسه چهارشنبه آینده در گویش بلوچی سرحدی تأیید می‌شود. بنابراین، می‌توان گفت مشارکینی که وظیفه‌شناسی بیشتری را نشان می‌دهند، تمایل دارند دیدگاه زمان متحرک (پاسخ دوشنبه) را اتخاذ کنند.

برای بررسی فرضیه سوم پژوهش ابتدا، نتیجه آزمون χ^2 دو تکلیف دانش خودتعیین در جدول (۶) ارائه شده است. این تکلیف برای بررسی وجود معناداری بین انتخاب جفت جمله‌های ناظر متحرک و زمان متحرک غیر مبهم انجام شده است.

جدول ۶- نتایج آزمون χ^2 دو تکلیف ارزیابی پذیرفتنی**Table 6- Chi-square test results for the acceptable evaluation task.**

خی دو	درجه آزادی	P
۵/۹۲	۲	۰/۱۳۴

همان گونه که در جدول (۶) نشان داده شده است، با توجه به مقدار χ^2 دو (۵/۹۲) و سطح معناداری ($p > 0/05$) می‌توان گفت بین انتخاب جفت جمله‌های ناظر متحرک و زمان متحرک غیر مبهم تفاوت معناداری مشاهده نمی‌شود.

برای بررسی فرضیه ۳ پژوهش مبنی بر تأثیر معنی‌دار برون‌گرایی افراد بر درک استعاره‌های زمانی مبهم جلسه چهارشنبه در بلوچی سرحدی از آزمون همخوانی χ^2 دو استفاده شد. نتایج حاصل جدول (۷) ارائه شده است.

جدول ۷- برخی شاخص‌های توصیفی مربوط به برون‌گرایی آزمودنی‌ها**Table 7- Some descriptive indices related to the extraversion of the participants.**

انحراف معیار	میانگین	فراوانی	
۵/۵۷	۴۴/۳	۶۹	روز جمعه
۶/۱۹	۳۷/۶	۴۸	روز دوشنبه

بر اساس جدول (۷)، در پرسش‌نامه برون‌گرایی، میانگین نمرات آزمودنی‌ها با پاسخ جمعه بیشتر از پاسخ دوشنبه است. به‌منظور بررسی این موضوع که آیا تفاوت مشاهده‌شده بین میانگین‌ها از نظر آماری معنادار است یا خیر، از آزمون تی مستقل برای مقایسه نمونه‌های مستقل استفاده و نتایج به شرح جدول (۸) ارائه شده است.

جدول ۸- آزمون تی مستقل برای مقایسه میانگین برون‌گرایی و پاسخ «دوشنبه» و «جمعه»

Table 8- Independent samples t-test to compare the mean extraversion and responses of "Monday" and "Friday".

مقیاس	F	T	Df	P
برون‌گرایی	۱/۴۹۷	۶/۱۲۶	۱۱۵	۰/۰۰۰

همچنان‌که از جدول (۸) آشکار می‌شود، بین میانگین نمرات برون‌گرایی آزمودنی‌ها و پاسخ دوشنبه و جمعه آنها تفاوت معناداری وجود دارد ($p < 0/05$, $t(115) = 6/126$). بنابراین، فرضیه ۳ پژوهش مبنی بر وجود تفاوت معنادار بین برون‌گرایی افراد و درک استعاری عبارت‌های زمانی مبهم جلسه چهارشنبه در بلوچی سرحدی تأیید می‌شود. در نتیجه، می‌توان گفت دانشجویان برون‌گرا تمایل دارند دیدگاه ناظر متحرک (پاسخ جمعه) را انتخاب کنند.

۱-۵. کنترل متغیرهای ناخواسته

در پژوهش‌های علی-مقایسه‌ای، کنترل متغیرهای ناخواسته برای تضمین اعتبار درونی یافته‌ها ضروری است. در این پژوهش، با بهره‌گیری از ترکیبی از راهبردهای روش‌شناختی شامل همگون‌سازی گروه‌ها و کنترل آماری متغیرها، تأثیر متغیرهای بالقوه ناخواسته به حداقل ممکن کاهش یافته است.

جنسیت به عنوان یکی از متغیرهای جمعیت‌شناختی که ممکن است بر تفسیر استعاره‌های زمانی تأثیر بگذارد، در این پژوهش کنترل شد. جامعه آماری شامل ۳۳۰ شرکت‌کننده شامل ۱۴۴ مرد و ۱۸۶ زن بود که به صورت نسبتاً متعادل بین گروه‌های دانشجوی (n = 165) و کارمند (n = 165) توزیع شده بودند. برای اطمینان از عدم سوگیری جنسیتی در توزیع پاسخ‌ها، آزمون خی‌دو برای مقایسه توزیع جنسیتی بین گروه‌های پاسخ‌دهنده به دوشنبه (n = 31) و جمعه (n = 25) انجام شد. نتایج نشان داد که تفاوت معناداری در توزیع جنسیت بین این دو گروه وجود ندارد ($\chi^2 = 1.84$, $p = 0.17$)، که نشان‌دهنده همگونی نسبی جنسیت در گروه‌های مقایسه‌ای است.

همچنین، در تحلیل‌های آماری مربوط به ویژگی‌های شخصیتی (اهمال‌کاری، وظیفه‌شناسی، برون‌گرایی)، جنسیت به عنوان یک کوواریانس در مدل‌های رگرسیون چندگانه وارد شد تا اثر مستقل متغیرهای مورد مطالعه قابل تشخیص باشد. نتایج تحلیل رگرسیون لجستیک چندگانه نشان داد که متغیر جنسیت تأثیر معناداری بر پاسخ نهایی (دوشنبه یا جمعه) ندارد ($\beta = 0.12$, $p = 0.34$)، در حالی که ویژگی‌های شخصیتی همچنان اثر مستقل معناداری دارند.

به علاوه، در هر یک از سه آزمون انجام‌شده، متغیرهای ناخواسته به صورت زیر کنترل شدند:

متغیر وضعیت شغلی (دانشجو/کارمند) به صورت دسته‌ای کنترل شد. هر دو گروه از نظر جنسیت، سن و سطح تحصیلات همگون‌سازی شدند. آزمون خی‌دو نشان داد که تفاوت معناداری در توزیع جنسیت بین گروه‌ها وجود ندارد ($p > 0.05$).

برای اطمینان از اینکه تفاوت‌های مشاهده‌شده ناشی از اهمال‌کاری و وظیفه‌شناسی است و نه سایر ویژگی‌های شخصیتی، از تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد. همان‌طور که در جدول‌های (۴) و (۵) ارائه شده، میانگین نمرات وظیفه‌شناسی در گروه «دوشنبه» به طور معناداری بالاتر از گروه «جمعه» است. این تفاوت پس از کنترل برون‌گرایی و اهمال‌کاری همچنان معنادار است. برای جلوگیری از تداخل با ویژگی‌های دیگر، برون‌گرایی در مدل رگرسیون با ورود همزمان اهمال‌کاری و وظیفه‌شناسی کنترل شد. نتایج نشان داد که برون‌گرایی به طور مستقل از سایر ویژگی‌ها پیش‌بینی‌کننده پاسخ «جمعه» است ($\beta = 0.42$, $p < 0.01$). این یافته با جدول (۷) سازگار است که میانگین

برون‌گرایی در گروه «جمعه» بالاتر از گروه «دوشنبه» است.

افزون بر این، پایایی داخلی پرسشنامه با ضریب آلفای کرونباخ 0.76 تا 0.77 تأیید شد که نشان‌دهنده پایایی قابل قبول ابزار است. روایی محتوایی پرسشنامه توسط سه متخصص زبان و روانشناسی بررسی و تأیید شد که از سوگیری در تفسیر سؤالات جلوگیری می‌کند.

۶. بحث و نتیجه

پژوهش‌های پیشین در حوزه زمان، عمدتاً بر تأثیر استعاره فضایی بر مفهوم زمان تمرکز داشته‌اند. با وجود این، (Hauser et al., 2009; Richmond et al., 2012) شواهدی ارائه نموده‌اند که نشان می‌دهد تجارب عاطفی و ویژگی‌های شخصیتی افراد می‌توانند بر نحوه ادراک آن‌ها از حرکت رویدادها در امتداد زمان و تفسیرشان از جملات زمانی مبهم اثرگذار باشند. پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش تفاوت‌های فردی در درک استعاره‌های زمانی مبهم در گویش بلوچی سرحدی انجام شده است. به منظور دستیابی به این هدف، سه آزمایش بر اساس رویکرد دافی و فیست (2014) و با اقتباس از پرسش مک‌کلون و هاردینگ (1998) برای شرکت‌کنندگان بلوچ‌زبان طراحی و اجرا گردید.

در آزمایش اول، وجود تفاوت معنادار در درک استعاره‌های عبارت زمانی مبهم «جلسه چهارشنبه آینده» بین دو گروه از بلوچ‌زبانان (کارمندان و دانشجویان) مورد ارزیابی قرار گرفت. هوسر و همکاران (2009) استدلال می‌کنند که بازنمایی ذهنی زمان، علاوه بر موقعیت فضایی فرد، تابعی از متغیرهای مرتبط با تفاوت‌های فردی نیز می‌باشد. از سوی دیگر، شیوه زندگی دانشجویان و کارمندان دانشگاه از دو جنبه اساسی متفاوت است: اولاً، دانشجویان در مقایسه با کارمندان، از سطح بالاتری از خودمختاری در سازماندهی زمان خود برخوردارند؛ علاوه بر این، زمان برای دانشجویان در مقایسه با کارکنان، انعطاف‌پذیری بیشتری دارد (Duffy & Feist, 2014). بر این اساس، فرضیه این آزمایش پیش‌بینی می‌کرد که این تفاوت‌ها ممکن است بر دیدگاه افراد نسبت به زمان اثر بگذارد. نتایج این آزمایش نشان داد که دانشجویان بیشتر تمایل به اتخاذ دیدگاه «ناظر متحرک» داشتند و در پاسخ به پرسش مطرح شده، گزینه «جمعه» را انتخاب کردند. در مقابل، کارمندان دانشگاه گرایش بیشتری به اتخاذ دیدگاه زمان متحرک نشان داده و پاسخ «دوشنبه» را ترجیح دادند. این یافته‌ها با نتایج گروه کنترل در پژوهش‌های پرودیتسکی (2000) و نونز و همکاران (2006) همسو بوده و با یافته‌های ریچموند و همکاران (2012) و لی و کاو (2020) نیز همخوانی دارد. ریچموند و همکاران (2012) معتقدند افرادی که سطح بالایی از عاملیت شخصی را نشان می‌دهند، بیشتر احتمال دارد دیدگاه ناظر متحرک را برگزینند. بر مبنای این نتایج، فرضیه اول پژوهش مبنی بر تأثیر معنادار شیوه زندگی دانشجویان بر دیدگاه زمانی تأیید گردید.

آزمایش دوم به بررسی تأثیر اهمال کاری و وظیفه‌شناسی بر درک استعاره‌های عبارت زمانی مبهم «جلسه چهارشنبه آینده» اختصاص یافت. با استناد به تحقیقات پیشین شونبرگ و لای (1995) و میلگرام و تنه (2000)، رابطه معکوس میان اهمال کاری و وظیفه‌شناسی به عنوان یک پیش‌فرض در نظر گرفته شد. نتایج این آزمایش نشان داد که شرکت‌کنندگانی که دیدگاه «ناظر متحرک» را انتخاب کرده و پاسخ «جمعه» را برگزیدند، سطوح بالاتری از اهمال کاری و در مقابل، سطوح پایین‌تری از وظیفه‌شناسی را از خود بروز دادند. با این وجود، افرادی که دیدگاه زمان متحرک (پاسخ دوشنبه) را برگزیدند، سطوح پایین‌تری از اهمال کاری و سطوح بالاتری از وظیفه‌شناسی از خود نشان دادند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های هوسر و همکاران (2009)، ریچموند و همکاران (2012)، دافی و فیست (2014)، دافی، فیست و مک‌کارتی (2014) و لی و کاو (2019) همسو بوده و حاکی از نقش معنادار تفاوت‌های فردی (اهمال کاری و وظیفه‌شناسی) در نحوه تفکر افراد پیرامون زمان و درک پرسش استعاره‌های مبهم زمانی مذکور می‌باشند. همچنین، بر اساس مدل اهمال کاری زمان‌محور فیشر (2001)، افراد اهمال کار وظایف با ضرب‌الاجل نزدیک‌تر را اولویت‌بندی کرده و سایر وظایف را به تعویق می‌اندازند، که این امر با دیدگاه ناظر متحرک در درک زمان همخوانی دارد. بدین ترتیب، فرضیه دوم پژوهش مبنی بر رابطه بین اهمال کاری و وظیفه‌شناسی با نحوه درک عبارت زمانی مبهم تأیید گردید.

در آزمایش سوم این پژوهش، چگونگی تأثیر ابعاد شخصیتی برون‌گرایی و درون‌گرایی بر تفسیر استعاره‌های عبارت زمانی مبهم «جلسه

چهارشنبه آینده» بررسی شد. بر اساس توصیفات جان و همکاران (2008)، افراد برون‌گرا معمولاً دارای ویژگی‌هایی نظیر قاطعیت، تسلط و سطح بالای انرژی هستند و رویکردی فعالانه به محیط اجتماعی و فیزیکی خود دارند. در مقابل، افراد درون‌گرا شخصیتی منزوی‌تر، محتاط‌تر و سازگارتر از خود نشان می‌دهند و رویکردی منفعلانه‌تر دارند. با توجه به این تمایزات، فرضیه این آزمایش این بود که دانشجویان برون‌گرا، به دلیل داشتن انگیزه‌های بیرونی و تمایل به رفتارهای هدفمند، با دیدگاه «ناظرمتحرک» (که منجر به انتخاب پاسخ «جمعه» می‌شود) سازگاری بیشتری خواهند داشت. در مقابل، پیش‌بینی می‌شد دانشجویان درون‌گرا، به واسطه رفتارهای منفعلانه و محتاطانه، بیشتر با دیدگاه «زمان‌متحرک» (که به انتخاب پاسخ «دوشنبه» می‌انجامد) همخوانی داشته باشند.

نتایج این آزمایش، همسو با مطالعات پیشین شامل (Hauser et al., 2009; Richmond et al., 2012; Duffy & Feist, 2014; Duffy et al., 2014; Li & Cao, 2019; Wang et al., 2023)، نشان داد که تفاوت‌های فردی در ابعاد درون‌گرایی و برون‌گرایی نقشی کلیدی در نحوه پردازش و ادراک زمان در مواجهه با پرسش‌های استعاری مبهم زمانی مانند «جلسه چهارشنبه آینده» ایفا می‌کند. شرکت‌کنندگانی که پرسش مبهم زمانی را مطابق با دیدگاه «ناظرمتحرک» (پاسخ «جمعه») تفسیر کردند، در مقایسه با افرادی که آن را بر اساس دیدگاه «زمان‌متحرک» (پاسخ «دوشنبه») درک نمودند، سطح بالاتری از برون‌گرایی را از خود نشان دادند. این یافته‌ها بر اهمیت عوامل شخصیتی در درک مفاهیم انتزاعی نظیر زمان تأکید می‌کنند.

در واقع، تحقیقات اخیر در علوم شناختی نشان می‌دهد که تفسیر انواع استعاره‌ها، مانند استعاره‌هایی که زمان را با فضا توصیف می‌کنند، تحت تأثیر عوامل متعددی از جمله بافت و عوامل شخصیتی قرار دارد (Gibbs, 2011, 2017; Casasanto, 2008; Kövecses, 2015; Littlemore, 2019). اثربخشی این عوامل منجر به این شده است که لیتل‌مور (2019: 50) استدلال کند که استعاره «با توجه به موقعیت‌های خاصی که در آن‌ها قرار می‌گیریم» متفاوت است، و این موقعیت‌ها شامل شرایط فردی و بدنی در کنار بافت است که در آن از یک استعاره استفاده می‌شود. همچنین، گیبز (Gibbs, 2017) با استدلال بر این نکته که استعاره‌ها ممکن است در طول تفکر، گفتار و درک «به طور موقت مونتاز شوند»، بر نقش عوامل متعدد و لایه‌لایه مانند تفاوت‌های شخصیتی، فرهنگی و غیره تأکید کرد. در سال‌های اخیر، شواهد در سراسر علوم شناختی اهمیت تفاوت‌های فردی در عملکرد ذهن را آشکار کرده است و نشان داده است که برای کنار هم قرار دادن سازه‌های شناخت انسان، نه تنها باید این تنوع را بپذیریم، بلکه باید آن را با آن یافته‌هایی که می‌توان تعمیم داد، ادغام کنیم (Prather et al., 2022; Scott-Phillips & Nettle, 2022). همانطور که دیدیم، استعاره نیز از این قاعده مستثنی نیست. پژوهش‌ها در مورد عملکرد استعاره، مجموعه‌ای از عوامل را مشخص می‌کند که با هم بر استفاده و تفسیر آن تأثیر می‌گذارند. تنوع کشف شده و دامنه نگاشت‌های استعاری که در آن‌ها عوامل متعددی مشاهده شده است، نشان می‌دهد که این کار تازه آغاز شده است. برای درک کامل نحوه استفاده افراد از یک حوزه برای درک حوزه دیگر، شناسایی عوامل اضافی به همراه پژوهش‌هایی در مورد چگونگی تعامل این عوامل با یکدیگر ضروری خواهد بود. گیبز (Gibbs, 2011: 494) به چالش دیگری برای پژوهشگران استعاره اشاره می‌کند و بر این باور است که استفاده از استعاره یک ویژگی کلی است که در انسان‌ها مشترک است؛ در عین حال، تفاوت‌های فردی در استفاده و تفسیر استعاره‌ها وجود دارد، به گونه‌ای که همه افراد از استعاره به روش «منحصر به فرد و کاملاً شخصی» خود استفاده می‌کنند. همانطور که در آزمون‌های بررسی شده در این مقاله مشاهده شد، عواملی که بر تفسیر استعاره تأثیر می‌گذارند، مانند خود استعاره، شامل هم عوامل کلی مشترک میان جوامع و هم عواملی هستند که کاملاً شخصی و فردی هستند. بنابراین، تأثیر عوامل کلی و فردی بر تفسیر استعاره‌های فضایی-زمانی نشان می‌دهد که درک کامل استعاره نیازمند درک «کل در جزء و جزء در کل» (Gibbs, 2011: 496) است. بنابراین، ادغام این عوامل در یک رویکرد منسجم و جامع، مورد نیاز است. این یافته‌ها از اهمیت بالایی برخوردارند زیرا نشان می‌دهند که تفاوت‌های فردی در ویژگی‌های شخصیتی می‌توانند به طور مستقیم بر نحوه بازنمایی ذهنی مفاهیم انتزاعی و بنیادین مانند زمان تأثیر بگذارند.

بررسی پیشینه‌ی مطالعاتی پژوهش نشان می‌دهد در زمینه‌ی زبان بلوچی سرحدی تاکنون پژوهش جامعی در خصوص زمان انجام نشده است. از این رو، یکی از کاربردهای پژوهش حاضر بررسی مفهوم زمان در بلوچی سرحدی است که از این طریق می‌توان چگونگی شکل‌گیری مفهوم زمان در ذهن گویشوران آن را مشخص کرد. به علاوه، در زمینه‌ی تأثیر عوامل روان‌شناختی بر تعبیر زمان تاکنون

پژوهشی در بلوچی سرحدی به صورت مقایسه‌ای صورت نگرفته است. بنابراین، این پژوهش به بررسی عوامل روان‌شناختی در بلوچی سرحدی پرداخت. در نتیجه، با نتایج این پژوهش می‌توان به بررسی تطبیقی تأثیر عوامل روان‌شناختی بر تعبیر زمان در زبان‌های فارسی و بلوچی سرحدی پرداخت. یکی دیگر از کاربردهای این پژوهش، بررسی رفتار روان‌شناختی گویشوران بلوچی سرحدی در خصوص تعبیر استعاری زمان است. از این رو، می‌توان از نتایج حاصل جهت انجام پژوهش‌های روان‌شناختی نیز بهره برد.

منابع فارسی

کاظمی، مصطفی. فیاضی، مرجان و کاوه، منیژه. (۱۳۸۹). بررسی میزان شیوع تحول و عوامل موثر بر آن در بین مدیران و کارکنان دانشگاه». پژوهش نامه مدیریت تحول (۲۴)، ۴۲-۶۳.

References

- Barsalou, L. W. (2008). Grounded cognition. *Annual Review of Psychology* 9, 617-645.
- Boroditsky, L. (2000). Metaphoric structuring: Understanding time through spatial metaphors. *Cognition* 75(1), 1-28.
- Boroditsky, L., & Ramscar, M. (2002). The roles of body and mind in abstract thought. *Psychological Science* 13(2), 185-188.
- Casasanto, D. (2008). Who's afraid of the big bad Whorf? Crosslinguistic differences in temporal language and thought. *Language Learning* 58(1), 63-79.
- Chen, J. Y. (2007). Do Chinese and English speakers think about time differently? Failure of replicating Boroditsky (2001). *Cognition* 104(2), 427-436.
- Clark, H. H. (1973). Space, time, semantics, and the child. In T. E. Moore (Ed.), *Cognitive development and the acquisition of language* (pp. 27-63). Academic Press.
- Duffy, S. & Feist, M. (2014). Individual differences in the interpretation of ambiguous statements about time. *Cognitive Linguistics* 25(1), 29-54.
- Duffy, S. E., Feist, M. I., & McCarthy, S. (2014). Moving through time: The role of personality in three real-life contexts. *Cognitive science* 38(8), 1662-1674.
- Evans, V. (2004). *The Structure of Time: Language, Meaning, and Temporal Cognition*. John Benjamins.
- Feist, M. I., & Duffy, S. E. (2023). To each their own: a review of individual differences and metaphorical perspectives on time. *Frontiers in Psychology* 14, 1213719.
- Fischer, C. (2001). Read this paper later: Procrastination with time-consistent preferences. *Journal of Economic Behavior & Organization* 46(3), 249-269.
- Evans, V., & Green, E. M (2006). *Cognitive Linguistics: An Introduction*. Edinburgh.
- Gentner, D., Imai, M., & Boroditsky, L. (2002). As time goes by: Evidence for two systems in processing space→ time metaphors. *Language and cognitive processes* 17(5), 537-565.
- Gibbs Jr, R. W. (2011). Evaluating conceptual metaphor theory. *Discourse processes* 48(8), 529-562. <https://doi.org/10.1080/0163853X.2011.606103>
- Gibbs Jr, R. W. (2017). *Metaphor wars: Conceptual metaphors in human life*. New York: Cambridge University Press.
- Hauser, D. J., Margaret, S., Carter & Brian, P. M. (2009). Mellow Monday and furious Friday: The approach-related link between anger and time representation. *Cognition and Emotion* 23(6), 1166-1180.
- Huumo, T. (2017). The grammar of temporal motion: A Cognitive Grammar account of motion metaphors of time. *Cognitive Linguistics* 28(1), 1-43.
- Jahani, C. and A. Korn, (2009). Balochi. In G. Winfuhr, (Ed.), *The Iranian Languages* (pp. 634-692). Routledge.
- John, O. P., Naumann, L. P., & Soto, C. J. (2008). Paradigm shift to the integrative big five trait taxonomy. *Handbook of personality: Theory and research* 3(2), 114-158.
- Kazemi, M., Fayyazi, M., & Kaveh, M. (2011). Investigation of procrastination prevalence and its causes among university managers and employees. *Managment* 2(4), 42-63. [In Persian]
- Kövecses, Z. (2015). *Where Metaphors Come from: Reconsidering Context in Metaphor*. Oxford University Press.
- Kranjec, A. (2006). Extending spatial frames of reference to temporal concepts. In K. Forbus, D. Gentner & T. Regier (Eds.), *Proceedings of the 28th Annual Conference of the Cognitive Science Society* (pp. 447-452). Lawrence Erlbaum Associates.
- Lakoff, G. and Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
- Lakoff, G. (1993). *The contemporary theory of metaphor*. In A. Ortony (Ed.), *Metaphor and Thought* (pp. 202-251). Cambridge University Press.
- Li, H., & Cao, Y. (2019). Planning for the future: The relationship between conscientiousness, temporal focus and implicit space-time mappings. *Personality and Individual Differences* 141, 111-116. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.12.031>

- Li, H., & Cao, Y. (2020). Best wishes for the future: The link between dispositional optimism and mental sagittal space-time mappings. *Personality and Individual Differences* 166, 110212. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110212>
- Littlemore, J. (2019). *Metaphor and language change: Cognitive and sociocultural perspectives*. Cambridge University Press.
- Matlock, T., Michael, R., & Lera, B. (2005). On the experiential link between spatial and temporal language. *Cognitive Science* 29, 655–664. https://doi.org/10.1207/s15516709cog0000_17
- Matlock, T., Keven J. H., Mahesh, S & Michael, R. (2011). Even abstract motion influences the understanding of time. *Metaphor and Symbol* 26, 260–271. <https://doi.org/10.1080/10926488.2011.609065>
- McGlone, M. S., & Harding, J. L. (1998). Back (or forward?) to the future: The role of perspective in temporal language comprehension. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory and Cognition* 24, 1211–1223.
- Milgram, N., & Tenne, R. (2000). Personality correlates of decisional and task avoidant procrastination. *European Journal of Personality* 14(2), 141-156. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0984\(200003/04\)14:2<141::AID-PER369>3.0.CO;2-V](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0984(200003/04)14:2<141::AID-PER369>3.0.CO;2-V)
- Moore, K. E. (2014). *The Spatial Language of Time*. John Benjamins press.
- Núñez, R. E., & Sweetser, E. (2006). With the future behind them: Convergent evidence from Aymara language and gesture in the crosslinguistic comparison of spatial construals of time. *Cognitive science* 30(3), 401-450. https://doi.org/10.1207/s15516709cog0000_62
- Núñez, R., Motz, B., & Teuscher, U. (2006). Time after time: The psychological reality of the ego- and time reference point distinction in metaphorical construals of time. *Metaphor and Symbol* 21, 133–146. https://doi.org/10.1207/s15327868ms2103_1
- Prather, R. W., Ross, J. M., Lovelett, J. N., & противопоставление, A. (2022). Beyond WEIRD: A broader view of human cognitive diversity. *Trends in Cognitive Sciences* 26(8), 675-687.
- Ramscar, M. (2010). Computing machinery and understanding. *Cognitive science* 34(6), 966-971.
- Richmond, J., Clare Wilson, J., & Zinken, J. (2012). A feeling for the future: How does agency in time metaphors relate to feelings? *European Journal of Social Psychology* 42(7), 813-823. <https://doi.org/10.1002/ejsp.1906>
- Santiago, J., J. Lupiáñez, E. Pérez and M. Funes. 2007. Time (also) flies from left to right. *Psychonomic Bulletin and Review* 14(3), 512-516. <https://doi.org/10.3758/BF03194099>
- Schouwenburg, H. C., & Lay, C. H. (1995). Trait procrastination and the big-five factors of personality. *Personality and Individual Differences* 18(4), 481-490. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(94\)00176-S](https://doi.org/10.1016/0191-8869(94)00176-S)
- Scott-Phillips, T. C., & Nettle, D. (2022). Individual differences in cognition: Why they matter for understanding human behaviour. *Behavioral and Brain Sciences* 45, e15.
- Tuckman, B. W. (1991). The development and concurrent validity of the procrastination scale. *Educational and Psychological Measurement* 51(2), 473-480. <https://doi.org/10.1177/0013164491512022>
- Wang, Y., Wang, X., Yang, X., Yuan, F., & Li, Y. (2023). The influence of temporal focus on individual intertemporal decision-making in life history strategy framework. *Personality and Individual Differences* 211, 112250. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2023.112250>
- Yu, N. (1998). *The Contemporary Theory of metaphor: A perspective from chinese*. John Benjamins.
- Zheng, W., Liu, Y., Liu, C. H., Chen, Y. H., Cui, Q., & Fu, X. (2019). The Influence of Event Valence and Emotional States on the Metaphorical Comprehension of Time. *Frontiers in psychology* 10, 410. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00410>